

Innst. S. nr. 243

(1999-2000)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Siv Jensen og Øyvind Vaksdal om å oppnevne en uavhengig granskingskommisjon for å gjennomføre en gransking av alle forhold i forbindelse med behandlingen av de tidligere pionerdykkere i Nordsjøen, med særlig vekt på å klarlegge og kartlegge myndighetenes mulige ansvar for dette, samt gjennomføre en vurdering av hvorvidt pionerdykkerne og deres etterlatte har krav på oppreisning og erstatning fra det offentlige

Dokument nr. 8:58 (1999-2000)

Til Stortinget

Sammendrag

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

" I

Stortinget nedsetter en uavhengig granskingskommisjon som skal granske alle forhold i forbindelse med behandlingen av de tidligere pionerdykkere i Nordsjøen, med særlig vekt på å klarlegge og kartlegge myndighetenes mulige ansvar for dette, samt gjennomføre en vurdering av hvorvidt pionerdykkerne og deres etterlatte har krav på oppreisning og erstatning fra det offentlige.

II

Med hjemmel i § 14 i Stortingets forretningsorden nedsetter Stortinget en særskilt komité som skal avgi innstilling til Stortinget om oppnevning av og mandat for granskingskommisjonen. Komiteen oppnevnes av valgkomiteen."

Som bakgrunn for forslaget viser forslagsstillerne til at pionerdykkerne i Nordsjøen har utført banebrytende arbeid som har skapt store verdier.

Det vises til at da arbeidsmiljøloven ble iverksatt i Norge i 1977, ble dykkerne i Nordsjøen unntatt fra de samme rettighetene som andre idet loven kun gjaldt på faste installasjoner på norsk sokkel. Dykkerne ble omfattet av sjømannsloven, selv om de ofte arbeidet på faste installasjoner under vann. Først i 1995 ble arbeidsmiljøloven gjort gjeldende også for arbeidsdykkere i Nordsjøen.

Det framholdes at det såkalte Krombergutvalget i november 1993 la fram sin rapport om helse og sikkerhet i dykkervirksomheten der det bl.a. ble anbefalt pensjons- og retrettordninger for dykkere, helsemessig langtidsoppfølging samt å sikre sykepengene og yrkesskadetrygd.

Det refereres fra et høringsnotat fra Sosial- og helsedepartementet som viser at det tas sikte på å legge fram forslag om en engangskompensasjon på inntil 200 000 kroner til tidligere nordsjødykkere som har en varig helsesvikt og redusert inntektsevne, men der det presiseres at staten ikke kan anses for å ha opptrådt lovstridig eller kritikkverdig i forhold til tidligere nordsjødykkere og at det derfor ikke foreligger noe juridisk erstatningsansvar.

Etter forslagsstillerne oppfatning dreier ikke saken seg først og fremst om hvorvidt staten har opptrådt lovstridig eller kritikkverdig eller om den har juridisk erstatningsansvar, men om et moralsk ansvar. Det vises til at mange i den aktuelle gruppen har tatt sitt eget liv, og at mange sitter igjen med alvorlige nevrologiske vevskader og senskader man ennå ikke har kartlagt omfanget av.

Forslagsstillerne viser til at ulike utredninger og rapporter som er laget om dykkernes situasjon, aldri har vært lagt fram for Stortinget, og mener det bør nedsettes en uavhengig granskingskommisjon for å granske alle forhold i forbindelse med behandlingen av de tidligere pionerdykkere i Nordsjøen, med særlig vekt på å klarlegge og kartlegge myndighetenes mulige ansvar for dette, samt gjennomføre en vurdering av hvorvidt

pionerdykkerne og deres etterlatte har krav på oppreisning og erstatning fra det offentlige.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Reidun Gravdahl, Asmund Kristoffersen, Karin Lian, Nils A. Røhne og Gunhild Øyangen, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Are Næss, fra Høyre, Annelise Høegh og Sonja Irene Sjøli, fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, og fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo, vil gi honnør til pionerdykkerne i Nordsjøen som utførte et banebrytende og meget krevende arbeid. Deres innsats var meget viktig for iverksettingen av oljeutvinning på norsk sokkel.

Komiteen vil peke på at denne dykkervirksomheten har karakter av å være ekstrem, og komiteen vil understreke at problemstillingene rundt dykkervirksomheten er mange og sammensatte. Komiteen vil vise til at det etterhvert er blitt investert betydelige midler i forskning og utvikling.

Komiteen vil vise til at det i 1991 kom nye dykkerforskrifter, og at hele industrien implementerte forberedende dykkerprosedyrer. Komiteen har merket seg at oljedirektoratet i dag følger opp dykkerne nøye i sin tilsynsvirksomhet. Komiteen vil understreke at dette er et viktig arbeid som også i framtiden må prioriteres.

Komiteen vil peke på at pionerdykkerne var sterke menn både psykisk og fysisk. Disse ble i sitt arbeid utsatt for et stort press. Komiteen har merket seg at Sosial- og helsedepartementet i sitt høringsnotat blant annet skriver:

"Dykking i petroleumsvirksomheten begynte rundt 1965. I den første fasen (fram til 1979) var dykkingen preget av at den ikke var regulert i særlig grad, samtidig som kunnskaper, utstyr og metoder ikke var gode nok sammenlignet med det man vet i dag. Man kan ikke se bort fra at det i denne perioden forekom dykking som senere har resultert i varige helseskader hos enkelte dykkere. En høy frekvens av trykkfallssyke i denne perioden er et forhold som styrker denne antagelsen."

Komiteen har videre merket seg at departementet i sitt høringsnotat peker på at forskriftene for dykkervirksomheten som kom i 1979, ikke fikk umiddelbart gjennomslag i virksomheten, og er derfor av den oppfatning at dykkervirksomheten ble dårlig regulert fram til dykkerforskriftene som kom i 1991.

Komiteen vil peke på at da arbeidsmiljøloven ble vedtatt i 1977, ble dykkerne i Nordsjøen unntatt fra de rettighetene som ligger i arbeidsmiljøloven. Først i 1995 ble arbeidsmiljøloven gjort gjeldende for arbeidsdykkerne i Nordsjøen.

Komiteen vil vise til at bakgrunnen for at Krombergutvalget ble nedsatt, var blant annet at langtidsstudier av dykkere som var utført ved universitetet i Bergen, Norsk Undervannsteknologisk Senter (NUTEC) og Haukeland sykehus, viste sammenhenger mellom dykking og skader på sentralnervesystemet. Det ble også funnet sammenheng mellom yrkesdykking og økt risiko for redusert lungefunksjon og nedsatt hørsel. Krombergutvalget skulle se på helse og sikkerhet i dykkervirksomheten. Utvalget skulle kartlegge og evt. fremme tiltak for bedre sikkerhet, helse og arbeidsforhold innen ervervsmessig dykkervirksomhet.

Komiteen er kjent med at det særlig var to områder som var viktig for dykkerne som en følge av Krombergutvalget. Det ene var en utvidelse av sykdommer ervervet under dykking som godkjennelse for yrkeskadetrygd, og det andre var opprettelse av et fond for å hjelpe dykkerne til omskolering.

Komiteen vil videre vise til Habberstadutvalget som ikke var et utvalg, men et rådgivende diskusjonsforum som var oppnevnt av Kommunal- og regionaldepartementet for å følge opp og koordinere anbefalingene fra Krombergutvalget. Hensikten var å samle informasjon og å få en felles forståelse av problemstillingene, for derigjennom å få realisert anbefalingene i Krombergutvalget. Forumets virksomhet avtok utover på 90-tallet, og det opphørte i alt vesentlig sin funksjon i 1998. Komiteen er kjent med at dykkerne selv mener at det ikke kom noen ting ut av dette forumet.

Komiteen vil vise til at stortingsrepresentant Gunnar Kvasheim i løpet av 1999 stilte sosialminister Magnhild Meltveit Kleppa to skriftlige spørsmål om pionerdykkernes situasjon, og hva som var gjort for å følge opp Krombergutvalget og Habberstadutvalget. Sosialministeren pekte i sitt første svar på at det var inngått en avtale om et retrettfond for metningsdykkere, og at dykkerne kan benytte de ulike stønadsordningene som finnes. Hun pekte samtidig på at det kan være et problem at leger og trygdekontorer ikke er kjent med de spesielle senskader som kan ramme dykkere. Hun fant det derfor nødvendig å sende ut melding til trygdekontorene om at personer med mulige dykkersykdommer skulle henvises til Haukeland sykehus for utredning. Sosialministeren sa samtidig at departementet ville sende ut nye retningslinjer for helseundersøkelser av yrkesdykkere. Til slutt i sitt svar sa sosialministeren at det var sider ved sakskomplekset hun ville se nærmere på.

I sitt andre svar til Kvasheim som spurte om status i arbeidet, sier Sosialministeren at det var sendt ut melding til alle trygdekontorer om å henvide personer med mulige dykkersykdommer til Haukeland sykehus for utredning, og at nye retningslinjer for helseundersøkelser av dykkere var i ferd med å sendes ut. Sosialministeren sier videre at det fortsatt var sider hun ønsket å se nærmere på, og at departementet derfor sammen med Kommunal- og regionaldepartementet og Olje- og energidepartementet foretar en gjennomgang av situasjonen for de første Nordsjødykkerne.

Komiteen vil vise til at det på bakgrunn av dette arbeidet ble utarbeidet et omfattende høringsnotat. Komiteen ser positivt på at de berørte departementene har gjort et grundig arbeid for å få kunnskap om situasjonen for pionerdykkerne i Nordsjøen. Komiteen vil vise til at departementet i høringsnotatet foreslo å gi en særskilt økonomisk kompensasjon til tidligere Nordsjødykkere med varig helsesvikt.

Komiteen er kjent med at det ble uttrykt tilfredshet fra NOPEF om at det ble foreslått en økonomisk kompensasjon, og at denne skulle gjelde dykking før 1990. Komiteen har imidlertid merket seg at det pekes på som er problem at mange med varig helsesvikt og redusert inntektsevne vil falle utenfor den foreslåtte kompensasjonsordningen fordi de ikke har søkt om uførepensjon, samt at det er et krav om å ha arbeidet i minst tre år som dykker før 1990.

Komiteen er positiv til at den nåværende regjeringen har fulgt opp dette arbeidet og foreslått i Revidert nasjonalbudsjett for 2000 å gi inntil 200 000 kroner som et engangsbeløp til de som arbeidet som pionerdykkere og har fått varig helsesvikt.

Komiteen vil vise til at sosialminister Guri Ingebrigtsen i brev av 16. mai 2000 til komiteen sier følgende:

"Den foreslåtte ordningen i Revidert budsjett med særskilt kompensasjon, bygger på en erkjennelse av at samfunnet har et visst moralsk ansvar i forhold til denne yrkesgruppen, slik også forslagsstillerne etterlyser. Tidligere hadde man nok ikke tilstrekkelig kunnskap om de påkjenninger og belastninger man ble utsatt for og derav mulige senvirkninger. Man kan derfor ikke se bort fra at det i de tidligere faser av petroleumsvirksomheten har forekommet dykking som har ført til senskader hos enkelte dykkere. Dykkere som er havnet i en uheldig situasjon på grunn av helsesvikt gis derfor mulighet til å få en særskilt kompensasjon.

En annen side av denne problemstillingen er om det kan sies å foreligge noe rettslig ansvar. I det utsendte høringsnotatet presiseres det at staten ikke kan anses for å ha opptrådt lovstridig eller kritikkverdig i forhold til tidligere Nordsjødykkere, ut fra den eksisterende kunnskapen som forelå på det aktuelle tidspunkt. Det blir likevel ikke stilt noe vilkår for å få kompensasjon at man må oppgi eventuelle sivilrettslige erstatningskrav man mener å ha; tidligere Nordsjødykkere vil derfor ha den samme adgang som andre til å fremme eventuelle juridiske krav på individuelt grunnlag."

Komiteen vil understreke at det er viktig at staten på denne måten erkjenner et moralsk ansvar. Regjeringen har gjennom å gi særskilt kompensasjon til denne yrkesgruppen erkjent at enkelte dykkere har kommet i en uheldig situasjon som staten erkjenner et moralsk ansvar for. Komiteen mener at Regjeringens forslag om å gi en kompensasjon til de pionerdykkerne som har varig helsesvikt, er et riktig tiltak.

Komiteen mener at den foreslåtte kompensasjonen ikke er til hinder for at det kan nedsettes en granskingskommisjon som ser på alle forhold i forbindelse med behandlingen av de tidligere pionerdykkerne i Nordsjøen.

Komiteen mener at Stortinget bare i unntakstilfeller bør oppnevne granskingskommisjoner. Komiteen mener likevel det er viktig å få belyst hva som skjedde både i forkant av oppstartingen av dykkervirksomheten, og hva som skjedde underveis. Komiteen vil peke på at det er behov for å finne ut hvilke kunnskaper norske myndigheter og oljeselskapene hadde på daværende tidspunkt, og hvilke kunnskaper man hadde i andre land. Komiteen ser det også som viktig at den økende medisinske kompetansen på senskader ved dykking blir bedre kjent og tas med i vurderingen av hvilke skader mange av disse menneskene ble påført.

Komiteen ser det som viktig at man gjennom en granskning vurderer behovet for å gi individuelle kompensasjoner ut fra hvilke skader den enkelte fikk, og resultatet av disse. Dersom det blir aktuelt å gi individuelle kompensasjoner, kan kompensasjonen den enkelte allerede har fått, ligge i bunnen.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen nedsette en uavhengig granskingskommisjon som skal vurdere alle forhold i tilknytning til dykkingen i forbindelse med oljevirksomheten i Nordsjøen i pionertiden. Kommisjonen skal bl.a. klarlegge ansvarsforhold, kompetanse om den fare dykkingen medførte, og de skadevirkninger dykkervirksomheten har påført pionerdykkerne."

Komiteen er av den oppfatning at det er særdeles viktig at man nå kan få kartlagt hva som er blitt gjort både i forkant og etterkant når det gjelder problemstillingene rundt pionerdykkingen i Nordsjøen. Komiteen mener at det vil være i alle parters interesse at alle relevante problemstillinger i forbindelse med den norske stat sendte dykkere ned på store dyp i forbindelse med at man forberedte seg på å bore etter olje i Nordsjøen, blir vurdert av en uavhengig granskingskommisjon. Komiteen vil vise til at man allerede på midten av 1960-tallet begynte å sende dykkere ned på store dyp, og det er, slik komiteen har forstått det, ikke bare gjennomført metningsdykk. Komiteen vil påpeke at det knapt kan sies at noen andre yrkesutøvere har tilført den norske stat høyere inntekter enn det denne gruppen personer har gjort, men det kan nok også stilles spørsmål, når en ser de senskader som er oppstått hos disse personene, om det var tatt nok forholdsregler før en sendte dem ned i dypet. Dette er det naturlig at en uavhengig granskingskommisjon vurderer, og komiteen vil derfor ikke gå mer inn i denne problemstillingen nå. Komiteen ser det imidlertid som meget viktig at personer som var med i dette arbeidet, også blir dratt med i forbindelse med granskingskommisjonens arbeid, og ønsker derfor at den kompetanse som Nordsjødykkeralliansen sitter inne med, skal komme til uttrykk på en best mulig måte. Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen, i forbindelse med at det oppnevnes en uavhengig granskingskommisjon, om å

vurdere å gi en representant for Nordsjødykkeralliansen en observatørplass i denne kommisjonen."

Komiteen har i forbindelse med høringer i komiteen blitt gjort oppmerksom på at et stort antall av de dykkere som omhandles i denne saken, har store økonomiske problemer. Komiteen er gjort kjent med at det blant annet for en rekke tilfeller ikke er tilkjent yrkesskadeerstatning da en rekke av dykkerne mangler en spesifikk diagnose og et påvist årsaksforhold. Komiteen vil påpeke at den kompetanse som er bygd opp på Haukeland Sykehus når det gjelder forskjellige sykdommer som kan relatere seg til dykking, videreføres. Komiteen vil be om at alle dykkerne som har behov for det, sikres en snarlig undersøkelse hos de mest fagkyndige på området, navnlig Haukeland Sykehus, Yrkesmedisinsk avdeling.

Komiteens tilråding

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber Regjeringen nedsette en uavhengig granskingskommisjon som skal vurdere alle forhold i tilknytning til dykkingen i forbindelse med oljevirk-somheten i Nordsjøen i pionertiden. Kommisjonen skal bl.a. klarlegge ansvarsforhold, kompetanse om den fare dykkingen medførte, og de skadevirkninger dykkervirksomheten har påført pionerdykkerne.

II

Stortinget ber Regjeringen, i forbindelse med at det oppnevnes en uavhengig granskingskommisjon, om å vurdere å gi en representant for Nordsjødykkeralliansen en observatørplass i denne kommisjonen.

Oslo, i sosialkomiteen, den 8. juni 2000

John I. Alvheim
leder

Åse Gunhild Woie Duesund
ordfører

Are Næss
sekretær